

**Erasmi a Chokier Tractatus absolutissimus de
iurisdictione ordinarii in exemptos, deque illorum
exemptione ab ordinaria iurisdictione**

Mvltis Pontificvm Decretis, Et SS. Congregationis ... Cardinalium
Declarationibus illustratus ; omnibus in iudicio Civili & foro Ecclesiastico
versantibus perquam utilis ac necessarius ; in duos tomos ab ipso Auctore
distinctus

**Chokier, Érasme de
Coloniae Agrippinae, 1684**

9. Quibus verbis concessa probetur exemptio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61886](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61886)

si fuerit transcriptum tradere teneatur, &c. Ubi etiam subiicitur quid si allegetur praescriptio, c. cum persona de Privil. in 6. Philipp. Franc. ibid. Barthol. Firmus. In summa verb. Privil. n. 10. Villadiego tract. de legato par. 1. q. 6 n. 26. Spec. de appellationibus 9. Restat. videre n. 5. & 6. part. 4. & lex. in c. accepimus de fide instrument.

Unde primò notandum, in facultate exemptorum esse privilegium exemptionis securè exhibere, aut ordinatio, aut vitis utrimque assumptis: tum ut iudicia (quod interest) sine suspitione procedant, c. suspitionis de offic. deleg. l. apertissimi C. de iudiciis. Tum ne ordinarius in sua causa sit testis & Judex, apposite Miles in Repert. in hisce terminis verbo Judex an cognoscat an sit &c. fol. 210. videatur appositissimo Innoc. ca. ex ponte n. 3. usque ad n. 4. de verb. signif. c. ut nemo in sua causa glo. d. c. cum persona in verb. ordinarius de Privil. in 6. ibique Philipp. Franc. qua ratione decifum est subditum habentem litem contra ordinarium, eximi ab eo quo ad illam litem, late Gassadorus decis. 6. de privileg. dixi supra eod. h. c. i. n. 13.

Nota secundò, quod licet Reus actori edere non teneatur l. i. qui accusare l. ultima ubi plene not. C. de edendo. tamen exemptus, ordinario edere tenetur scripturam exemptionis tum favore jurisdictionis ordinariæ. Diximus supr. q. 4. & arg. allegatorum per Tirag. de pia causa privil. 155. tum quod exemptus hac in parte excipiendo habeatur pro actore l. i. ff. de except. glossa expressa d. c. cum persona verb. tradere de privileg. in 6.

Nota tertio assignationem loci congrui, ac termini competentis omninò pendere ab arbitrio iudicantis, Afflicus c. 1. n. 21. Ex quibus causis feudum amittatur Bald. l. acceptam n. 2. c. de usuris. Menoch. de arbit. iudicium li. 2. cent. 3. casu 232. n. 8. & lib. 2. cent. 1. casu 52. An vero, si incongrue assignetur excipi aut appellari debeat, videatur Sabarella, Clem. quamvis n. 29. & 30. de foro compet.

Nota postremò, singulare hic esse quod copia punctorum controverforum tradatur expensis exempti: communi enim jure aliter obtineret, Franc. c. cum persona n. 4 de privil. in 6. Non alienum esset ab hoc capite inquirere cujus sit de hac exemptionis quaestione cognoscere, id in alium hujus tractatus locum reiiicimus infra h. 2. ca. 13.

Q U A E S T I O IX.

Quibus verbis concessa probetur Exemptio?

S V M M A R I V M.

1. Formule exemptionum cōmunes & consuetæ.	9. Clausula volumus autem quod in charitate priori cū suo Episcopo remaneat, censetur reservare Episcopo jurisdictionē.
2. Quid si Pontifex recipiat in suos?	
3. Quid si recipiat in protectionem?	
4. Quid si concedat canobus monachorum ut ipsi & eorum loca quiete, libera & integra?	10. Verba renunciatoria Papa an probent exemptionem?
5. Quid si concedatur Ecclesia in proprios usus?	12. Exemptio Monasterio cum omnibus bonis, non censetur exempta bona injustè acquisita.
6. Quid si conceditur pleno jure? 7. 8.	E 2 13. Qui

13. Quid si Papa committat legato ut cui-
dam Ecclesia agat gratis?

14. Verba honoris causa prolata nihil dis-
ponunt.

Quamvis exemptiones nullis sint allegatae formulis, sed quovis verborum modo & genere concedi possint, *tex. cap. si Papa §. licet autem de privileg. in 6. cap. i. §. per declarationem de verb. sig. in 6. arg. ca. i. ne Clerici vel Monachi & l. damni infecti stipulatio pertinet in fine ff. de damno infecto.* Sunt tamen nonnullae sparsim in iure usitatores, quibus exemptionem concessam esse manifestissime indicatur, quas paucis perstringam.

Imprimis, si quid solemniter dicatur existere iuris beati Petri, sive ad jus & proprietatem Romanae Ecclesiae, vel ad Rom. Ecclesiam specialiter, aut sine medio vel etiam simpliciter pertinere, hinc enim plena exemptio iudicatur, *cap. cum tempore de arbitris cap. 2. §. nos igitur de restitut. in integr. cap. cum olim 1. de privileg. cap. si Papa §. si autem de Privileg. in 6.*

Deinde, si Pontifex privilegio eximat ab ordinarii potestate *d. cap. si Papa.* Si eximat cum plena libertate, *Innocent. cap. veniens de verb. signif. num. 7. Bellencin. de char. subsid. quest. 32. num. 8.*

Si dicat, nec audeat Episcopus sibi Cathedram suam collocare, vel quamlibet potestatem exercere, aut ordinationem aliquam quamvis levissimam facere, *tex. cap. luminoso 18. quest. 2. Bellencin. d. quest. 32. n. 3.*

Si recipiat speciales in subiectos Ecclesiae Romanae, *d. cap. si Papa §. similiter glo. ca. ne aliqui in verb. a quorumque de Privileg. in 6. Abb. c. recepimus de Privileg.*

Si dixerit, locum sive Ecclesiam esse liberam, seu quod potiatur libertate Ecclesiae Romanae, aut quod ejus speciali prerogativa gaudeat, *cap. cum olim 2. de Privileg. d. cap. si Papa §. & est idem.*

Quod si dixerit alicui monasterio, nec tu nec Presbyteri tui aliquid molestiae inferatis, *tex. c. 1. de statu Monach. ca. quam sit 8. quest. 2. importat tantum exemptionem a lege Diocesana ca. quam sit 18. q. 2. Abb. Innoc. & DD. ca. 1. de statu Monach.*

Vel sic, gaudeat plena libertate, importat omnimodam exemptionem tam a lege Diocesana, quam a lege iurisdictionis, *Philipp. Franc. c. 1. §. illam n. 3. de verb. signif. in 6.*

Item si indefinite dicat, quod Ecclesiae Romanae annum centum solvat ad perceptam iudicium libertatis, *tex. d. ca. si Papa §. est & vers. aut si dicat de Privileg. in 6.* Postremo, clausula si pro alio non scripsimus eximit (inquit Innocent.) a iurisdictione Episcopi, sed hoc verum in casu tantum ca. Abbatem, de Rescriptis, *Innocent. d. ca. Abbatem de Rescrip. in fine compos. Abb. & DD. ibidem.*

² Sed quaerendum primo, Quid si Pontifex recipiat aliquos in filios, an videbitur exemptisse? Diximus supra *quest. 1. num. 9.* Jus harum exemptionum Regulari ad instar emancipationum, manumissionum, & ejusmodi iurium, idque praesertim ex

Re-

Rebuff. late Resp. 142. quorum similitudine liceret argumentari: quod sicut Dominus servum eximit servitute nominando filium l. unica §. Si milique modo C. de lani-
na libert. toll. Ita quoque Pontifex. Verum, decisum est non ideo videri exemptis
Siquidem nulla hic militat identitas rationis. Quippe quod Dominus sibi soli præ-
judicet, Pontifex vero ordinaria jurisdictioni quæ est favorabilis, cap. per venit. 11. q. 1.
c. cum persona de privileg. in 6. c. ne aliqui ubi Franc. & DD. eod. in 6. & ita expressus
est textus, glossa & Doctores c. Si Papa §. non sic filios ubi glo. Franc. & DD. de privileg.
in 6. Hostiens. ca. cum capella de privilegiis.

Quid si aliquos in sua protectione recipiat, de protectoribus quos hodie vocant
seu advocatos aut patronos dicimus, magnus esset dicendus campus, latissime Bath.
l. 1. C. de excusat. nu. lib. 10. Petrus Fridericus Mandanus de processib. mandatis & moni.
in Imper. camera extrahendis lib. 2. cap. 1. 4. per tot. Bodinus de Republ. lib. 5. cap. 6. & late
lib. 1. c. 7. Restaur. tract. de Imperat. quest. 110. casu 292. vel tract. 2. Guido qu. 83. Gaill.
lib. 2. obs. 54. per tot. Sed esset hoc extra institutum, diximus in tractat. de Advocatis.
Sit conclusio, non ideo cessam esse exemptionem, si dicitur supervacua erit protectio, siquidem
in hoc proficit, ut magis praesto ad sit si injuste forte gravamen inferatur, & quod
facilius privilegio donentur glo. d. c. recepimus verb. protectionis de privi. late Abb. ibi-
dem n. 5. eleganter Decus Conf. 152. Anton. de pratis de jurisd. Episcopi, c. 2. n. 2.

Quid si Papa concessit cuidam cenobio Monachorum, quod ipsi & eorum loca
quieta, libera, & integra una cum suis privilegiis permancant: quaritur an ex illis
verbis inducatur exemptio? allegatur pro parte eorum quod sic, cap. si Papa §. & est,
idem de privileg. lib. 6. & per not. per Innoc. de privileg. Recepimus & per tex. eod.
tit. Cum olim. Est decisio Rotæ verbalis, decil. de privileg. in antiquioribus.

Quæsitum quoque fuit, an si Ecclesia alicui in proprios usus conferatur, per
hoc censetur eximi? & placuit Abb. quod non in c. pastoralis per illum tex. num. 8. de
privi. tum autem censetur concedi in proprios usus, cum illius regimen conceditur
in temporalibus & spiritualibus. Abb. ibid. n. 7. & Innoc. n. 1.

Sed majoris difficultatis est cum conceditur pleno jure. Civili jure dicimus ple-
num jus plenam proprietatem habere, cum jure domini habemus alienandi facultatē.
Fel. c. auditi n. 6. & 7. de prescrip. Trinqu. de Retr. confang. §. 2. glo. 1. n. 38. & 52. vide omni-
no Abb. ca. conquestus n. 4. cum Apost. de foro compet. Iure canonum Ecclesia ad aliquem
spectat pleno jure (ut inquit Zerola) quando in ea Episcopus nullum jus Episcopale
exerct & ideo presentatio, institutio, destitutio pertinet ad eum qui pleno jure
possidet Abb. ca. Cum inter de Re Ind. Ita Thomas Zerola in praxi Episcopali par. 1. §. 19.
Innoc. d. c. Cum inter & ca. conquest. nu. 1. & seqq. ubi etiam Abb. n. 4. cum addit. de foro
compet. d. c. auditi n. 4. §. 6. 7. Abb. c. pastoralis n. 9. cum addit. c. Quoniam n. 3. cum add.
& cum & plantaren. §. de privi. late Fel. in repert. verb. Eccles. subdita pleno jure.

Censeturque hoc casu Ecclesia erepta à jurisdictione Episcopali glo. d. cap. Cum
 7 *Et plantare ver. pleno iure, ubi Abb. hoc censet num. 5. Hostiensis cap. Quoniam ubi Abb. de
 privileg. Ratio est, quia ejusmodi Ecclesia pleno iure concessa, subdita est quo ad le-
 gem diocesanam & legem jurisdictionis. Innocent. in cap. Quoniam dicitur, ut ibi
 habeat jura quasi Episcopalia quæ sunt jurisdictionis. Abb. d. cap. Quoniam num. 3.
 Adversatur tamen huic conclusioni Felin. d. cap. Cum inter num. 5. id que nixus au-
 thoritate Consilii Sabarellæ, qui consuluit habentem Ecclesiam pleno iure subdi-
 tam non posse unire, cum tamen id sit jurisdictionis Episcopalis, verum cum id
 cursum dixerit studens causæ sui clientis, malo adherere aliis qui in lecturis veri-
 tatem magis sectati sunt. Iason. Cons. 151. col. 3. vol. 4. Strarcho. de sponsonibus §. Quæro
 igitur num. 6. Alciat. de presump. Reg. 1. presump. §. num. 4. Et quidem Baptista
 Caccialupus sic loquitur: Vel ex privilegio competit sibi hæc potestas pleno iure
 & potest. Nam ex quo habet quasi Episcopalem jurisdictionem, unire est jurisdic-
 tionis Episcopalis, ergo poterit. Circa quod D. M. dat regulam quod omnia per-
 tineant ad jurisdictionem Episcopalem possunt explicari per prælatum inficio-
 rem habentem quasi jurisdictionem Episcopalem in loco. Ad hoc glo. not in Clem.
 1. de reb. Ecclesiæ non alien. & not. Innoc. in cap. 2. de translat. & Freder. de Senis in
 cons. Et sic videtur quod communis opinio Doctorum in hoc sit vera. Nam si ple-
 no iure sunt subjectæ inferiori, videtur ibi inferior habere jurisdictionem quasi
 Episcopalem. facit cap. quoniam & cap. leg. cum ibi not. de privileg. cap. unicum
 de capell. Monach. cap. cum ex in juncto §. fin. de hæreticis. Hanc opinionem repe-
 23 rior consulendo tenuisse Dionis. de Perusio Cons. 5. incip. viso quodam. Hactenus il-
 le. tract. de unionib. art. 3. n. 21. & 22.*

8 Sicque confirmata manet conclusio per concessionem pleno iure acquiri exem-
 ptionem, quod latissime probat Abbas in d. cap. cum inter n. 12. 13. & seqq. de Re Judic.
 quem vide. & in d. cap. cum Et plantare n. 5.

Idem censendum, si Pontifex concedat alicui Ecclesiam liberam & exemptam,
 tum enim concessisse judicatur omne jus Episcopale, Calde. consil. 6. de donationibus
 Fel. d. cap. auditis. n. 4. in fine. Porro quæ superius dicta sunt de formulis probantibus
 omnimodam exemptionem, restringenda sunt si eis quod frequenter fit, adjicere-
 9 tur clausula. Volumus autem quod in charitate priori cum suo Episcopo remaneat. Nam
 per ejusmodi clausulam censetur reservare Episcopo jura specialiter ei compe-
 tentia. arg. c. quanto de censib. ca. charitas de pœni. dist. 2. hocque in charitativo subsidio
 concludit Bellencin. tract. de charit. subsid. q. 32. n. fin. per Abbatem Cons. 102. omni-
 potentis Dei suffragio postulato, in causa qua vertitur inter Monasterium sanctæ crucis nu. 2.
 vers. Tertio fuit quia Alexand. noluit, vol. 1. tum quod exemptiones sunt odiosæ &
 strictissime interpretandæ. Innoc. cap. dudum per tot. de privileg. Philipp. c. 1. in pr. n. 2.
 vers. 3. not. de privileg. in 6. tum quod iurisdic. ordinaria ut est redditus ad jus com-
 mune

mine est favorabilis & extendenda, Fel. l. si unus §. pactus ne peteret ff. de pactis Abb. d. cons. 102. vers. 3. facti & dicitur supra qu. 4.

Postremo, restat querendum, an verba enunciatiua Papæ sive Principis probent exemptionem? Etsi multa Doctores conglomerarint in lex hac scriptura ubi Barth. & DD. ff. de donat. l. publica ff. de positi Traq. de pia causa privileg. 86. cap. si Papa ubi Philipp. & DD. de privileg. in 6. Clem. 1. ubi Sabarell. & DD. de probationib. late subtiliter que Rom. Cons. 80. per tot. Omnium tamen est distinctio, inter verba narrativa & assertiva seu dispositiva. Narrativa dicuntur quæ super eo quod principaliter agitur non proferuntur, principaliter, seu quæ non sunt in ipsa causa finali dispositionis, Assertiva vero sive dispositiva quæ non incidenter proferuntur sed principaliter, suntque finis dispositionis, seu in quibus intentio Papæ fundatur. Philipp. Franc. d. c. si Papa n. 1. & seq. & ita discernit ea Abb. in c. Cum oporteat post n. 7. de accusat. Constantinus Rogerius in d. lex hac scriptura n. 103. 104. & seqq. Sabarell. d. Clem. 1. de probat. Priora non probant faciunt tamen opinione quorundam quale quale adminiculum, Posteriora vero plene probant, Sabarell. d. Clem. 1. num. 8. & 10. Philipp. d. c. si Papa per tot. Rogerius in d. lex hac scriptura n. 104. ubi allegat. Cumanum in d. c. si Papa Barthol. l. ex hac scriptura num. 15. cum proluxa addit. ut. de donat. Ferrar. in praxi form. sent. diffini. in gloss. ver. visq. huius contestatione nu. 8. Redoanus de rebus Ecclesie non alienandis qu. 59. num. 14. Hinc scripsit Ant. Milis. Si Papa dicat. Eximimus omnes Ecclesias vestras quæ per vos sumpserunt regulam S. Augustini, quas hic duximus vocabulis exprimentas, nullam exemptionem Ecclesiis expressis inducit, nisi alias probetur quod per eas regulam S. August. assumpserint, quia verba narrativa in privilegio posita non probant assumptionem nor. Io. And. & Archid. in c. si Papali. 6. per quæ videtur quod idem esset, quod si Papa eximeret omnia bona alicujus Ecclesie ea exprimendo, quia per talem narrationem non probarentur bona exempta esse Ecclesie, sed oportet hoc aliunde probare. ita Milis in repertor. verb. Privilegium in quo Abb. c. dudum cum Apost. nu. 3. de privileg. Franc. d. c. si Papa. Secus esset si verba fundarentur super facto Papæ vel Principis, v. g. si scriberet Ordinatio ut nullam exerccat jurisdictionem in personas aut loca quæ narrat se exemisse, nam sic satis probaretur exemptio, d. Clem. unica ubi glo. de probat. Roger. d. l. ex scriptura num. 105. & succincte Io. Faber. in l. verba C. de Testam. ita ut in contrarium probatio admitti non possit d. Clem. 1. ubi DD. Redoa d. qu. 59. n. 14. Si vero fundarentur super facto alieno, probarent quidem exemptionem plene, sed admitteretur probatio in contrarium, quod alias non licere. glo. d. Clem. unica ubi Sabarell. & Gemin. d. c. si Papa, & ita etiam distinguit Io. Faber. d. l. verba Roger. d. l. ex scriptura num. 106. Excipio quoque nisi privilegium emanasset motu proprio. Abb. c. dudum num. 3. cum addit. de privileg. quod tamen Romano non placuit: vult enim quod si Papa ex certa scientia, personam aliquam vel locum sub titulo alicujus dignitatis vel præminentie nomi-

nominet, quam certum est non habere, quod per ejusmodi nominationem dignitas, exemptio, seu præ eminentia conferri non censetur. *Rom. Conf. 180. nu. 4. per text. quem dicit expres. in Clem. si summus de sent. excommunicat.*

- 11 Eadem dicta sunt de narrativis sententiarum Principum sive Pontificum *cap. si Papa ubi Philipp. & DD. de privileg. in 6. text. & DD. de Clem. 1. de probat. in terminis Fel. c. causam. q. 2. n. 3. vers. Secundo contra de testib.* In enunciatis autem inferiorum res aliter se habet, in præjudicium enim impetrantis probant quidem, sed non in damnum tertii. *Sabar. & gloss. d. Clem. 1. Rogerius d. l. ex hac Scriptura n. 106. vers. an autem.*

- 12 Quid si eximatur monasterium cum omnibus ejus bonis & possessionibus, an censentur exempta bona quæ monasterium injustè obtinet? Bartholus concludit quod non *Conf. per tot.*

- 13 Quid si Papa committat legato, ut agat cuidam Ecclesiæ gratias pro beneficiis in sedem Apostolicam, an ideo exemisse censetur Ecclesiæ? Angelus id movet & affirmative concludit textu quem in hoc existimat manifesto. *l. Paulus ubi Ang. §. Paulus ff. de fidei com. libert. Fel. cap. veniens nu. 1. vers. Quid autem de prescrip.* Vt tamen contra mihi sentiendum videtur: tum quod ejusmodi verba non sint dispositiva (ut hic antea notavimus) tum quod sint honoris causa prolata, quæ regulariter nihil disponunt. *tex. & ibi DD. c. cum venissent de Instu. l. obligationum substantia ff. de act. & obligat. l. illud §. sane ff. de Injuris Alexan. l. ex his vers. Quid in verbis ff. de Test. militari.* Non obstat *l. Paulus.* Quia ibi fit extensio favore libertatis: hoc autem loco faciendæ est restrictio in odium exemptionis. *Alex. d. l. ex his dixi supra quest. 4. Exemptiones enim odiosi juris esse & proinde restringendas conclusum est antea, eod. lib. quest. 4.*

Q U Æ S T I O X.
Census solutio an probet exemptionem?
S U M M A R I U M.

1. Census solutio ratione percepta libertatis arguit exemptionem.	6. Census solutio non arguit exemptionem.
2. Reditus, pensio, census differunt.	7. Probatio debet de necessitate concludere. Questio pendet ex circumstantiis.
3. Census proprie solvitur ratione subjectionis. 4. Exemptionis. 5. protectionis.	8. Ferrarius nimis generaliter locutus.
1. Dubitationem movet, quod si quis Ecclesiæ Rom. census solvat ad perceptæ libertatis judicium, inde probabitur exemptus. *tex. c. si Papa §. est & idem*